

Het multidimensionale pensioenbegrip

HET MULTIDIMENSIONALE PENSIOENBEGRIIP

JAKOB MARKUS WERBROUCK

BOOM JURIDISCH ANTWERPEN
Antwerpen
2022

Aan mijn peter
Marc Debaeke (†)

Omslagillustratie: Katelijn De Queecker
Omslagontwerp: Textcetera, Den Haag
Opmaak binnenwerk: Ambrac, Deventer

© 2022 J.M. Werbrouck | Boom juridisch Antwerpen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Noch de auteur(s), noch uitgever kunnen, ondanks alle door hen aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 978-94-6451-104-8
ISBN 978-94-6451-206-9 (e-book)
D/2022/15251/04
NUR 825

www.boomjuridisch.be

“Ainsi, la pension n’est plus ce qu’elle était, déterminée en raison de l’importance, de la durée et de la régularité des versements, et payée à ceux qui ont fait certains versements.

La pension est considérée aujourd’hui comme une créance du travailleur sur la solidarité nationale et sur la collectivité; le travailleur a droit à sa pension. Celle-ci est considérée comme étant la reconnaissance des services rendus par le travailleur, et cette reconnaissance des services rendus se traduit par un droit, que nous qualifions de droit social.”

Edmond Leburton
(Hand. Kamer 18 juni 1953, 18)

DANKWOORD

No man is an island. Deze gevleugelde woorden van John Donne neem ik ter harte. Het zou me nooit gelukt zijn dit doctoraat te schrijven zonder de positieve aanwezigheid van alle mensen rondom mij. Ik wil dan ook uitvoerig mijn familie, geliefden, vrienden, collega's en kennissen bedanken. Iedereen die me omringde en steunde tijdens het schrijven van dit werk kan rekenen op mijn eeuwige dank en appreciatie.

Aangezien een doctoraat, als hoogste diploma, het eindpunt is van iemands onderwijsloopbaan, wens ik in het bijzonder enkele mentoren te bedanken die me geholpen hebben tijdens dit traject. Vooreerst wens ik de heren Geernaert, Bernaert en Dewispelaere te bedanken voor hun niet te overschatten bijdrage aan mijn intellectuele ontwikkeling. Ik had geen betere leerkrachten kunnen inbeelden. Ten tweede wil ik decaan Tilleman bedanken om mij te overtuigen mijn rechtenstudies niet op te geven na mijn eerste (licht chaotisch verlopen) examenperiode. Uw voortdurend geloof in mijn capaciteiten stuwde me voort naar rechtendiploma's in Leuven, Dublin en Cambridge. Ten derde wil ik de jury bedanken die mijn doctoraat met veel zorg en aandacht gelezen heeft, wat resulteerde in een onmetelijk beter eindproduct. Professoren Druwé, Janvier, Put en Foubert: van harte bedankt voor jullie inspanningen.

Ten vierde en laatste wil ik mijn promotor, professor Stevens, bedanken. Het was een bijzonder vlotte samenwerking al die jaren. Je gaf me alle flexibiliteit en vrijheid maar bleef tegelijk steeds erg betrokken en beschikbaar. Het komt ook goed uit dat we een gelijkaardig karakter hebben: we zijn allebei direct, hebben met het hart op de tong. Er zijn talrijke momenten geweest waar ik er zelf niet meer in geloofde, maar jij wel nog. Ik ben je zeer erkentelijk voor die volharding.

Antwerpen, 10 mei 2022

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	1
1. Centrale premisse en onderzoeksvraag	1
2. Probleemstelling en maatschappelijke relevantie	3
3. Onderzoeksmethode en afbakening onderzoek	8
4. Structuur onderzoek	13
 Hoofdstuk 1: Invaliditeitspensioen	 17
1. Inleiding	17
2. Oorsprong van de invaliditeitsgedachte binnen het pensioenrecht	18
2.1. Algemene wet van 21 juli 1844	18
2.1.1. Algemeen	18
2.1.2. Achterliggende pensioenopvatting	22
3. Invloed van de invaliditeitslogica: het concept ‘zware beroepen’	44
3.1. Inleiding	44
3.2. Historische wortels	46
3.2.1. De wet van 26 april 1865	46
3.2.2. De wet van 10 mei 1866	54
3.2.3. De wet van 16 mei 1876	55
3.3. Analyse van het huidige wettelijke kader	68
3.3.1. Het huidige wettelijke kader	68
4. Invloed van de invaliditeitslogica: de toegang tot het pensioen	77
4.1. Inleiding	77
4.2. Historische wortels	78
4.2.1. Wetten van 31 maart en 8 april 1884	78
4.2.2. De wet van 10 januari 1886	87
4.3. Analyse van het huidige wettelijke kader	96
4.3.1. Wetten van 14 februari 1961 en 5 augustus 1978	96
5. Invloed van de invaliditeitslogica: de cumulatieregels	105
5.1. Inleiding	105
5.2. Historische wortels van de pensioenopvatting	108
5.2.1. De wet van 11 april 1835	108
5.2.2. De wet van 24 mei 1838	110

INHOUDSOPGAVE

5.2.3.	De wet van 21 juli 1844	111
5.2.4.	De wet van 20 maart 1958	113
5.3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	117
5.3.1.	Programmawet van 28 juni 2013 en wet van 28 april 2015	117
6.	Conclusie	122
Hoofdstuk 2: Pensioen wegens opoffering voor het vaderland		127
1.	Inleiding	127
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	128
2.1.	De wet van 11 april 1835	128
2.1.1.	Algemeen	128
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	129
2.2.	De wet van 10 juni 1919	134
2.2.1.	Algemeen	134
2.2.2.	Achterliggende pensioenopvatting	135
2.3.	De wet van 15 maart 1954	145
2.3.1.	Algemeen	145
2.3.2.	Achterliggende pensioenopvatting	145
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	156
3.1.	De wet van 18 juli 2017	156
3.1.1.	Algemeen	156
3.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	157
4.	Conclusie	160
Hoofdstuk 3: Pensioen uit verdienste voor het vaderland		163
1.	Inleiding	163
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	165
2.1.	De wet van 24 mei 1838	165
2.1.1.	Algemeen	165
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	166
2.2.	De wet van 12 maart 1853	173
2.2.1.	Algemeen	173
2.2.2.	Achterliggende pensioenopvatting	173
2.3.	De wet van 27 mei 1856	176
2.3.1.	Algemeen	176
2.3.2.	Achterliggende pensioenopvatting	177
2.4.	De wet van 14 maart 1880	184
2.4.1.	Algemeen	184

2.4.2.	Achterliggende pensioenopvatting	184
2.5.	De wet van 23 mei 1888	194
2.5.1.	Algemeen	194
2.5.2.	Achterliggende pensioenopvatting	194
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	201
3.1.	De wet van 16 juni 1998	201
3.1.1.	Algemeen	201
3.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	201
4.	Conclusie	203
Hoofdstuk 4: Pensioen als vorm van sparen		205
1.	Inleiding	205
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	206
2.1.	De wet van 8 mei 1850	206
2.1.1.	Algemeen	206
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	207
2.2.	De wet van 16 maart 1865	224
2.2.1.	Algemeen	224
2.2.2.	Achterliggende pensioenopvatting	225
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	246
3.1.	Wetboek van de inkomstenbelastingen van 10 april 1992 (WIB92)	246
3.1.1.	Algemeen	246
3.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	247
4.	Conclusie	249
Hoofdstuk 5: Pensioen als sociale bijstand		251
1.	Inleiding	251
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	252
2.1.	De wet van 10 mei 1900	252
2.1.1.	Algemeen	252
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	253
2.2.	De wet van 20 augustus 1920	269
2.2.1.	Algemeen	269
2.2.2.	Achterliggende pensioenopvatting	270
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	282
3.1.	De wet van 22 maart 2001	282
3.1.1.	Algemeen	282
3.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	283

4.	Conclusie	288
Hoofdstuk 6: Pensioen als loon		291
1.	Inleiding	291
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	294
2.1.	De wet van 10 december 1924	294
2.1.1.	Algemeen	294
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	296
2.2.	De wet van 10 maart 1925	319
2.2.1.	Algemeen	319
2.2.2.	Achterliggende opvatting	321
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	334
3.1.	De wet van 28 april 2003	334
3.1.1.	Algemeen	334
3.1.2.	Achterliggende opvatting	334
4.	Conclusie	339
Hoofdstuk 7: Pensioen als verdiende rust		341
1.	Inleiding	341
2.	Historische wortels van de pensioenopvatting	342
2.1.	De wet van 29 december 1953	342
2.1.1.	Algemeen	342
2.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	344
3.	Analyse van het huidige wettelijke kader	366
3.1.	De wetten van 8 augustus 1980 en 10 februari 1981	366
3.1.1.	Algemeen	366
3.1.2.	Achterliggende pensioenopvatting	367
3.2.	De wet van 26 juli 1996	371
3.2.1.	Algemeen	371
3.2.2.	Achterliggende pensioenopvatting	372
4.	Conclusie	374
Besluit		377
1.	Geschiedenis van het pensioenbegrip als een causaal continuüm	378
2.	Maatschappelijke relevantie	387
Bibliografie		391